РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ФІЛОЛОГІЇ ТА МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН

Збірник наукових праць

Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету

Заснований в 2009 році

Рівне − 2014

ББК 81
А - 43
УДК: 8

Актуальні проблеми філології та методики викладання гуманітарних дисциплін: Збірник наукових праць. Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. — Рівне: РДГУ, 2014. — 88 с.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем викладання іноземної мови, філології, теоретико-методологічних, культурологічних, літературознавчих, мовознавчих проблем спілкування.

Матеріали можуть бути корисними для науковців, працівників навчальних закладів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор:
Безкоровайна Ольга Володимирівна − доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);
Заступник головного редактора:
Мороз Людмила Володимирівна – кандидат філологічних наук, професор (відповідальний редактор) (Рівненський державний гуманітарний університет).

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Постоловський Руслан Михайлович – кандидат історичних наук, професор, член-кореспондент Міжнародної слов'янської академії наук, ректор (Рівненський державний гуманітарний університет);
Михальчук Наталія Олександрівна − доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);
Вербець Владислав Володимирович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);
Архангельська Алла Мстиславівна – доктор філологічних наук, професор (Рівненський інститут слов'янознавства Київського славістичного університету);
Оляндер Луїза Костянтинівна – доктор філологічних наук, професор(Волинський національний університет ім. Лесі Українки);
Гороть Євгенія Іванівна –доктор філологічних наук, професор (Волинський національний університет ім. Лесі Українки);
Коваль Ганна Петрівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);
Литвиненко Світлана Анатоліївна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);
Стеріополо Олена Іванівна – доктор філологічних наук, професор, (Київський національний лінгвістичний університет);
Малафіїк Іван Васильович – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);
Павелків Роман Володимирович – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);
Ніколайчук Галина Іванівна – кандидат педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);
Зимомря Микола Іванович – доктор філологічних наук, професор (Дрогобицький педагогічний університет ім. Івана Франка);
Сербіна Тетяна Георгіївна – кандидат філологічних наук, доцент (Рівненський державний гуманітарний університет).

Затверджено Вченою радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол № 2 від 26.09.2014 р.).

За достовірність фактів, дат, назв і т. п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії. Рукописи рецензуються і не повертаються.

Адреса редакції: *33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31. Рівненський державний гуманітарний університет*

ISBN 966 — 7281 — 09 — 03.
© Рівненський державний гуманітарний університет, 2014

5. У німецькому реченні додаток стоїть на третьому місці (після відмінюваної частини присудка) або експресивно на четвертому (після обставини): Der Schüler antwortete falsch auf meine Frage: Учень відповів неправильно на моє запитання.

Після дієслова, що керує декількома додатками, важливіший додаток стоїть після менш важливого, що й враховується при перекладі: Er unterhält sich mit seinem Freund über die Ferien: Він бесідує зі своїм другом про канікули.

Це правило не стосується додатків, виражених займенниками, коли займениковий додаток передує іменниковому: Ich schreibe ihm einen Brief: Я пишу йому листа.

Підсумовуючи зазначене вище, у перекладі необїідно максимально наближатися до норм рідної мови, керуючись, однак, при цьому змістом повідомлюваного.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бархударов Л. С. Язык и перевод.- М.:МО,1975. - 237с.
2. Івасюк О.Я.,Огуй О.Д. Рівні перетворення тексту та засоби досягнення адекватності при перекладі // Науковий вісник Чернівецького університету. Вип.156:Германська філологія. - Чернівці:Рута,2003. - С. 158-168.
3. Коммуникативная направленность текста и его перевод / В. А. Кухаренко.-К.:УМКВО,1988.-155с.
4. Крушельницкая К. Г.,Попов М.Н. Советы переводчику. - М.:Астрель — АСТ,2002. - 320с.
5. Ковганюк С. Практика перекладу. - Харків:Наука,1989. - 219с.

Резюме. *В данной статье анализируется определение синтаксического уровня и его единицы. Подчёркивается, что в переводе необходимо максимально приближаться к нормам родного языка.*

Ключевые слова: *предложение, высказывание, перевод, классификация, синтаксис.*

The summary. *The article analyzes the definition of syntactic level and its unit. It is underlined that any translation should approach at most to the standards of mother tongue.*

Key words: *sentence, utterance, translation, classification, syntax.*

Одержано редакцією 7.06.2014 р.

УДК: 81’ 25 **О.Ю. КОРОЛЬ, Л.В. МОРОЗ**

ЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ СТИЛЮ ДЛЯ ПЕРЕКЛАДАЦЬКОЇ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ

Резюме.*У статті висвітлено проблему стилю сучасного перекладознавства. Розглянуті питання вказують на методи та шляхи їх впровадження для перекладацької інтерпретації. У статті розглядаються функціональні стилі як важливі компоненти для перекладознавства.*

Ключові слова: *стиль, стилістика, засіб, термін, явище, класифікація.*

Постановка проблеми. У мовознавчій науці постановка проблеми стилю пов’язана з іменем Ш.Баллі, зокрема з його вченням про експресивні засоби мови, що дало поштовх для розвитку лінгвостилістики. За справедливим зауваженням Одинцова В.В., жодна галузь мовознавчих досліджень не має такої розбіжності суджень щодо об’єкта свого вивчення, як стилістика [6, 11]. Певною мірою причина такої невизначеності криється в невиразності, розмитості уявлень про мовний стиль. У цій статті ми зробимо спробу проаналізувати це останнє поняття через огляд робіт, що існують у вітчизняній та зарубіжній лінгвістиці та визначити його значення для сучасного перекладознавства.

У загальному семіотичному значенні стиль можна виявити в будь-якій знаковій системі, де дозволяється варіювання одиниць у межах існуючої системи правил та принципів. Визначення мовного стилю, яких чимало в сучасній лінгвістиці, залежить від того, наскільки широко уявляється сам об’єкт стилістики. Для більшості вітчизняних мовознавців - це сфера мовної варіативності, яка співвідноситься з контекстом ситуації та функцією висловлювання . При такому підході досягається максимальне охоплення мовного варіювання в різноманітних функціональних виявах мови. При іншому, вужчому підході, який характерний для зарубіжної лінгвістики, об’єкт стилістики обмежується мовою художньої літератури (як зазначав Ж.Бюффон - «Le style c’est l’homme meme»). Мета стилістичних досліджень зводиться до опису текстів художньої літератури методами, запозиченими з лінгвістичної теорії. У вітчизняному мовознавстві Р.А.Будагов визначає стилістику як загальну теорію експресивних засобів мови [1]. На нашу думку, найбільш плідним є перший підхід до об’єкта стилістики, оскільки він дозволяє найбільш повно враховувати характерні ознаки мовного застосування, тобто дати різносторонній опис стилю. Підхід до стилю як до однієї з форм системи мовної варіативності передбачає виявлення стилістичного потенціалу мовних одиниць, що належать до певного функціонального стилю (варіанта використання мови в різних, екстралінгвістично заданих ситуаціях) .

Поняття "стиль" не можна окреслити з належною повнотою, не беручи до уваги соціальний аспект. Останній передбачає врахування таких критеріїв:

- історично сформована функція, яку виконує стиль у суспільній діяльності та суспільній свідомості;

• лінгвальні засоби, які використовуються для реалізації цієї функції в мовленні, їх відбір та організація, що мають нормативний характер .

Визначення поняття мовного стилю знаходимо у багатьох вітчизняних дослідників. Так, Л.А.Булаховський, який заслужено вважається основоположником лінгвостилістики в українському мовознавстві, вважав, що засоби нашої мови, що припускають можливість їх вибору, будучи відповідним чином використані тим, хто пише або говорить, утворюють те, що ми звемо словесним стилем" [2, 2]. Для російського вченого Виноградова В.В. стилі мови - це мовні системи, що виникають у процесі функціонування мови в різних сферах людської діяльності (спілкування) та в різних цілях, це структурні обриси "функції мови в її багатогранних проявах" [3]. Функціональний стиль за Кожиною М.М. - це "своєрідний характер мовлення того чи іншого його різновиду, який відповідає означеній сфері суспільної діяльності та співвідносній з нею формі свідомості, що створений особливостями функціонування в цій сфері мовних засобів та специфічною мовленнєвою організацією, яка утворює її загальне стилістичне забарвлення" [4, 49].

Не ставлячи за мету дати власне визначення стилю, ми скористаємося як відправним формулюванням О.І.Чередниченка: "Функціональний стиль - це різновид мови, який використовується в типовій соціальній ситуації та який відрізняється від інших варіантів своїми мовними, граматичними та фонетичними рисами" [7, 87]. Отже, функціональний стиль є не тільки сукупність певним чином стилістично забарвлених одиниць мови, він є такою організацією мовлення, елементи якої найтіснішим чином функціонально взаємопов’язані в одне ціле на основі реалізації ними якоїсь однієї функції; всі вони, як і все ціле, спрямовані на виконання конкретного комунікативного завдання.

Вважаємо за доцільне додати, що термін "функціональний стиль" в роботах різних вчених має різну поняттєву співвіднесеність: одна група вчених розуміє під цим терміном стиль мови , інші - мовленнєвий стиль. Спираючись на вчення В.В.Виноградова, М.М.Кожина переконливо доводить, що антиномії стиль мови - стиль мовлення у функціональній стилістиці не існує. Ми поділяємо думку М.М.Кожиної про те, що функціональні стилі - це стилі в мові та мовленні (при розгляді мови і мовлення як єдиного цілого), а точніше - це стилі функціонального аспекту мови [4, 49].

Загальновідомо, що функціональні стилі формуються на екстралінгвістичній засаді у відповідності до основної комунікативної мети. Та роль, яку відіграє мета спілкування, дає підстави кваліфікувати її як стилетворчий чинник. Усі екстралінгвістичні фактори разом утворюють складну ієрархічну систему, якій відповідає ієрархія в функціонально- стилістичній диференціації мови / мовлення. Кожен стиль поділяється на підстилі, підстиль - на окремі різновиди і т.д., аж до прояву індивідуальної своєрідності в мовленні - ідіолекту.

Сила впливу різних екстралінгвістичних факторів, їх стилістична значущість не однакові. За значущістю для стилів позамовні чинники поділяються на сильні й слабкі, первинні й вторинні. Незважаючи на певну розбіжність у поглядах на цей поділ, як і на сутність самих чинників, більшість учених відносять до них мету, завдання, сферу й тему спілкування.

На наш погляд, провідним, визначальним чинником варто вважати мету спілкування, яка тісно пов’язана із сферою спілкування, частковим виявом якої є ситуація, умови спілкування. На формування стилю, на думку М.М.Кожиної, впливає ще ціла низка факторів, зумовлених, наприклад, формою реалізації (усно-писемна), способом (монологічно-діалогічний), мовленнєвим жанром (оповідання, нарис) . Деякі лінгвісти відносять до суттєвих стилетворних факторів вік, стать, освітній ценз, сімейний стан тощо . З цією точкою зору важко погодитись, оскільки перелічені чинники знаходять відображення в мовленні самого індивіда, у той час, як норми стилю є обов’язковими для всіх комунікантів у даній сфері, незалежно від особливостей та бажань окремої людини. Крім того, для функціонального стилю характерним є те, що він базується на свідомому виборі індивіда, а стать, вік тощо людина вибирати не може.

Стилетворчі чинники єдині для всіх стилів . Прийнята на сьогодні класифікація функціональних стилів ґрунтується на визнаній теорії функціональної стилістики Б.Гавранека, В.Матезіуса (Чехія), В.В.Виноградова і Г.О.Винокура (колишній СРСР). Оскільки в основу класифікації стилів дослідники часто кладуть різну кількість аспектів, то й число самих функціональних стилів визначається не однаково. Детальний розгляд робіт із сучасної стилістики української й російської мов показав, що принципових розбіжностей у класифікації функціональних стилів немає. Враження різнобою виникає внаслідок недоречної, але об’єктивно існуючої синонімічності термінів (наприклад: діловий і офіційно-діловий, адміністративний і канцелярський).

Ми будемо дотримуватись загальноприйнятої класифікації, згідно з якою функціональних стилів нараховують п’ять і називають їх у такий спосіб: науковий, офіційно-діловий, газетно-публіцистичний, побутовий та художній. Оскільки окремі суспільні функції мови часто є дотичними, то й функціональні стилі її не є ізольованими один від одного: один стиль може мати в собі елементи іншого. Крім того, у будь-якому функціональному стилі переважають загальномовні, міжстильові засоби, хоч кожному з них властиві специфічні елементи з однаковим стилістичним забарвленням, з єдиними нормами слововживання.

Проблема стилю є однаково важливою як для стилістики, так і для теорії перекладу. Великий внесок у розвиток перекладознавства було зроблено Ж.-П. Віне і Ж. Дарбельне, які у своїй роботі "Stylistique comparée du français et de l’anglais" підійшли до проблем перекладу через порівняльний стилістичний аналіз двох мов. Взаємозв’язку стилістики з теорією перекладу приділяли увагу багато перекладознавців, зокрема А.В.Федоров, Л.С.Бархударов, В.Г.Гак, В.В.Комісаров, В.В.Коптілов, О.І.Чередниченко, Л.О.Черняхівська, Ч.Табер. О.Д.Швейцер серед факторів, що впливають на хід перекладу, виділяє категорію, що співвідноситься зі

стилістичним розподілом мови на підсистеми згідно зі сферою її використання, тобто функціональним стилем . В.М.Комісаров виділяє стилістичну проблему як одну з найважливіших у лінгвістиці перекладу, вказуючи на те, що сам предмет стилістики має багато спільного з перекладом як об'єктом лінгвістичного аналізу. При комунікативному підході до порівняння висловлювання двома мовами найбільш важливою є, на думку В.М.Комісарова, їх функціонально-стилістична тотожність. Ось чому жанрово-стилістичні особливості оригіналу є важливим фактором, що визначає той чи інший тип перекладу [5].

О.І.Чередниченко вважає, що стилістика забезпечує теорію та практику перекладу дуже важливими для неї даними: "Подальший розвиток теорії та практики перекладу є можливим тільки на базі глибокого філологічного вивчення проблем перекладу, серед яких проблема стилю займає важливе місце. Аналіз стилістичних явищ, особливо на рівні літературного перекладу, вимагає синтезу лінгвістичного та екстралінгвістичного дослідження твору оригіналу" [7, 91]. Поряд з тим, автор цитованих рядків визнає велику роль порівняльної стилістики двох мов. Стильові особливості матеріалу, який підлягає перекладу, є тим фільтром, що обмежує діапазон мовних відповідників .

Стилістичний аналіз тексту, на нашу думку, може розглядатись як побудова певного конструктивного інваріанта, певного роду - опорних баз, які ще не зцементовані розчином слів. Стилістика забезпечує теорію перекладу тими параметрами, за допомогою яких досягається адекватність перекладу. Перекладознавці висловлюють різні думки щодо компонентів стилю та їх обсягу. Так, одні вбачають у стилі, з одного боку, будову мови автора та відображення в ній норми загальнолітературної мови, а з іншого індивідуальний художній стиль, як систему вираження світогляду автора , а також відзначається, що індивідуальна своєрідність твору охоплює такі поняття, як національний колорит, стилістичні ресурси, синтаксис, емоційна забарвленість, мовні характеристики (лексика), ритм.

Говорячи про важливість стилю для перекладознавства, слід, на наш погляд, наголосити на необхідності розрізняти поняття: "стиль твору" та "індивідуальний стиль автора". Ці два поняття знаходяться в діалектичних відношеннях: якщо перший зумовлено функціонуванням мови в конкретній соціальній сфері, то другий залежить від творчого використання загальнолітературної мови автором, який має свої особисті ідейно-естетичні погляди. Оскільки, будь-який текст належить до певного жанру, то він характеризується сукупністю специфічних для цього жанру рис. Це означає, що при обробці тексту перекладач повинен мати на увазі як індивідуально- авторські особливості тексту, так і його приналежність до певного жанр

ЛІТЕРАТУРА

1. Будагов Р.А. Литературные языки и языковые стили,- М.: Высшая школа, 1997.- 375с.
2. Булаховський Л.А Стилістичні засоби мови// Лекції з основ мовознавства.- Харків, 1991.-256с.
3. Виноградов В.В. Стилистика. Теория поэтической речи. Поэтика.- М.:Изд-дво АН СССР, 1993.- 254с.
4. Кожина М.Н. Стилистика русского языка,- М.: Просвещение, 1993,- 223с.
5. Комиссаров В.Н. Лингвистика перевода. - М.: МО, 1990.- 167с.
6. Одинцов В.В. Стилистика текста. - М.: Наука, 1990.- 263с.
7. Чередниченко О.І., Коваль Я.Г. Теорія та практика перекладу. - К.: Либідь, 1995.- 319с.

Резюме. *В статье отражена проблема стиля современного переводоведение. Рассмотренные вопросы указывают на методы и пути их внедрения для переводческой интерпретации. В статье рассматриваются функциональные стили как важные компоненты для переводоведение.*

Ключевые слова: *стиль,стилистика, средство, термин, явление, классификация.*

The summary. *The article deals with the problem of style of contemporary translation studies. The questions point to the ways and methods of implementation for translation interpretation. The article is devoted to the functional style as important components for translation.*

Key words: *style, stylistic, means, term, phenomenon, classification.*

Одержано редакцією 16.05.2014 р.

УДК:81'1

Р.В. ХОМИЦЬКА

СЕМАНТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПРИСЛІВ'ЇВ ТА ПРИКАЗОК

Резюме. *У статті розглядається проблема семантичного аналізу паремій. Досліджуються різні підходи до вивчення особливостей семантики прислів'їв та приказок.*

Ключові слова: *семантика прислів'їв, когнітивний підхід, когнітивно-прагматичний підхід, структурний аналіз.*

Постановка проблеми. Підходи до вивчення семантики паремій (прислів'їв та приказок) урізноманітнювались відповідно до зміни науково-дослідницької парадигми в мовознавстві та фразеології зокрема. В умовах розквіту семіотики та структуралізму прислів'я і приказки розглядались в структурно-

ЗМІСТ

Скібчик А.В., Мороз Л.В. Оригінал як дискурс: стратегії і тактики співрозмовників 3

Ковалюк В.В. Структурно-семантичні особливості неологізмів англо-американського походження в сучасній українській мові 4

Опанасюк І.О., Мороз Л.В. Слова в часі (неологізми, архаїзми та історизми): особливості їх перекладу 7

Пашко І.О., Мороз Л.В. Жанрово-стилістична домінанта в перекладі 10

Вакулинська Л.М. Повтор як комунікативний мовний засіб у німецькомовних біблійних текстах 12

Остапчук М.В., Дуброва А.С. Життєвий, творчий шлях та науково-педагогічна діяльність К. Е.Ціолковського 14

Крук М., Мороз Л.В. Рівні та одиниці перекладу 18

Пашкевич М., Мороз Л.В. Синтаксичний рівень і його одиниця: речення/висловлювання та їх дифініції для перекладознавства 21

Король О.Ю., Мороз Л.В. Значення поняття стилю для перекладацької інтерпретації 24

Хомицька Р.В. Семантичний аналіз прислів'їв та приказок 26

Бігунова С.А., Зубілевич М.І. Лінгвостилістичні особливості тексту як продукту мовлення 29

Краля І.В., Мороз Л.В. Час і простір у художньому творі як видова ознака мемуарної літератури 32

Калініченко М. Н. Готорн і «друге велике пробудження» 34

Мороз Л.В. Завершальна фаза еволюції конні-кетчерівського памфлету 38

Шкода Н., Мороз Л.В. Сюжетно-композиційні новації – провідний чинник жанрового розвитку художніх життєписів 39

Новосад Н.І., Мороз Л.В. Художня біографія як різновид ренесансної «літератури факту» 42

Мороз Л.М. Новелістична традиція на теренах англійського Ренесансу 44

Михальчук Н.О., Івашкевич Е.Е. Особливості розуміння поетичних творів Філіпа Морена Френо 49

Кисляк О.В., Кравець Д.В. Неочікуваний і зовсім несподіваний Ремарк 53

Дуброва А.С., Трофімчук В.М. Система і характер вправ професійно орієнтованого курсу для інтенсивного навчання читання 56

Баталія Л.О. Педагогічні та теоретичні засади розвитку альтернативних шкіл в країнах західнослов'янського світу 59

Кушнір Н.В. Застосування комп'ютера на заняттях з іноземної мови 62

Черуха Н.В., Черуха В.В. Тенденції розвитку методики викладання іноземних мов в Україні та за кордоном 64

Бойко Н.Г. Краєзнавчий матеріал як фактор забезпечення соціокультурної компетенції 67

Данілова Н.Р. Застосування комп'ютерних технологій для навчання студентів-економістів іноземній мові 69

Безкоровайна О.В. Культура особистісного самоствердження студента-філолога – актуальна соціально-педагогічна проблема 71

Кочубей О.С. Запровадження компетентнісного підходу у підготовці фахівців з вищою освітою 74

Давнюк С.В., Козіцька О.А. Проблеми формування мовної культури студентів 78

Олесюк Л.В. Звуконаслідувальна лексика в сучасній англійській мові 80

Михальчук Н.О., Івашкевич Е.З. Social intellect of the person in the space of his/her complex of interpretations 82

Відомості про авторів 86

Зміст 87

Наукове видання

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ФІЛОЛОГІЇ ТА МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН

Збірник наукових праць

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету

Заснований у 2009 р.

Відповідальний редактор збірника Петрівський Я.Б.
Відповідальний за підготовку збірника до видання Мороз Л.В.
Технічний редактор Ковалюк В.В.
Комп'ютерна верстка Ковалюк В.В., Краля І.В.

Підписано до друку 26.09.2014 р.
Формат 60х84 1/8. Папір офсетний № 1. Гарнітура Times New Roman. Друк різографічний.
Ум. друк. арк. 24,02. Обл. вид. арк. 17,39. Наклад 120.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31
Рівненський державний гуманітарний університет.

Віддруковано в редакційно-видавничому відділі
Рівненського державного гуманітарного університету
33028 м. Рівне, вул. С.Бандери, 12, тел. 26-48-83

А – 43 **Актуальні проблеми філології та методики викладання гуманітарних дисциплін: Збірник наукових праць. Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. — Рівне: РДГУ, 2014. — 88 с.**

ISBN 966 — 7281 — 09 — 03.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем викладання іноземної мови, філології, теоретико-методологічних, культурологічних, літературознавчих, мовознавчих проблем спілкування.

Матеріали можуть бути корисними для науковців, працівників навчальних закладів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

УДК: 81'243 **ББК 81.2**